

PSİKOSOSYAL DESTEK DEPREM

PSİKOEĞİTİM
ÇALIŞMASI
AİLE BİLGİLENDİRME
OTURUMU

Özel Eğitim ve
Rehberlik Hizmetleri
Genel Müdürlüğü

german
cooperation
DEUTSCHE ZUSAMMENARBEIT

supported by
KFW

SUNUM İÇERİĞİ

1. Giriş
2. Amaç ve Hedefler
3. Travma/Zorlayıcı Yaşam Olayları
4. Zorlayıcı Yaşam Olayları Sonrasında Görülebilecek Tepkiler
5. Kendimize Nasıl Yardımcı Olabiliriz?
6. Ne Zaman Destek Almalıyız?
7. Nerelerden Destek Alabiliriz?
8. Yaş Gruplarına Göre Çocuklarda Görülebilecek Tepkiler
9. Zorlayıcı Yaşam Olaylarında Okulun Önemi
- 10.Çocuklara Nasıl Yardımcı Olabiliriz?
- 11.Okullarda Çocuklara Uygulanacak Psikoeğitim Programının Genel Amaçları

AMAÇ VE HEDEFLER

- Acil durumlar ve afet durumları sonrasında çocuklar ve aileleri üzerinde yarattığı olumsuz etkileri azaltmak
- Acil durumlar ve afet durumları sonrasında çocuk ve ailelerin uyum sürecine destek olmak
- Acil durumlar ve afet durumları sonrasında ailelerin çocuklarına nasıl destek olacakları hakkında bilgi vermek
- Okullarda acil durumlar ve afet durumları ile ilgili psikososyal destek çalışmalarını gerçekleştirmek

ACİL DURUMLAR/AFET
DURUMLARI
ve
BUNLARIN ETKİLERİ

ACİL DURUMLAR VE AFET DURUMLARI

Acil durum: Büyük, fakat genellikle yerel imkânlarla baş edilebilen çapta, ivedilik gerektiren tüm durum ve hâller.

Afet: İnsanlar için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen, etkilenen topluluğun kendi olanak ve kaynaklarını kullanarak üstesinden gelemeyeceği, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı, doğal, teknolojik veya insan kökenli olaylardır.

ACİL DURUMLAR VE AFET DURUMLARI

- Afet son zamanlarda farklı türleri (salgın, sel, deprem, yangın) ile karşımıza çıkmaktadır.
- Deprem de yapısı gereği **ani gelişen afetler** içerisinde sayılmaktadır ve hemen müdahale edilmesi gerekir. Fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplarla bizi etkilemekle birlikte ruhsal açıdan da normal gündelik halimizden farklı hissetmeye başlayabiliriz.
- Deprem sürecinde ve sonrasında çocukların ve ailelerin durumdan yoğun biçimde etkilendikleri ve normal yaşamalarına devam etmekte zorlandıkları gözlemlenmektedir.

TRAVMA,
TRAVMATİK OLAYLAR
ve
ETKİLERİ

TEMEL KAVRAMLAR

Travma: Zorlu, örseleyici, bireyin fiziksel ve ruhsal bütünlüğüne tehdit olarak algılanan durum ya da olaya bağlı olarak bireyin baş etme becerilerinin yetersiz kaldığı, kişisel iyilik hâlinin ve psikolojik sağlığının bozulduğu, genellikle yoğun belirsizliklerin yaşandığı karmaşık süreci,

Travmatik Olay: Ani, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan, bireyin baş etme potansiyelini etkisiz kılan, kendisinin veya yakınlarının yaşamını, fiziksel/bilişsel/duygusal bütünlüğünü tehdit eden bireysel veya toplumsal etkileri olan olay/durumu

ifade eder.

TRAVMATİK OLAY

- Doğrudan kişinin başına gelir.
- Kişi, bu tür olaylara tanık olur.
- Bu tür olayın bir kişinin başına geldiğini öğrenir.

**Çocuğunuza yardım etmeden önce
unutmamanız gereken bir şey var!
Sizler de bu süreçten etkilenmiş olabilirsiniz.
Bu süreç sizleri de zorlamış olabilir.**

YETİŞKİNLERDE GÖRÜLEBİLECEK FİZYOLOJİK TEPKİLER

- Yorgunluk ve bitkinlik
- Uyku düzensizliği
- Tıbbi bir nedene dayanmayan bedensel yakınmalar
- Bağışıklık sisteminin bozulması
- İştahta artma veya azalma
- Aşırı uyarılmışlık (kalp atışında artış, nefes almada güçlük, terleme vb.)

YETİŞKİNLERDE GÖRÜLEBİLECEK DUYGUSAL TEPKİLER

- Şok
- Korku ve kaygılar (gelecek kaygısı)
- Öfke, gerginlik, sinirlilik, huzursuzluk
- Umutsuzluk, çaresizlik, çökkünlük
- Suçluluk, pişmanlık
- Duygusal hissizlik, donukluk
- Kontrolü kaybetme kaygısı
- Anlaşılama
- Günlük aktivitelerden zevk alamama

YETİŞKİNLERDE GÖRÜLEBİLECEK BİLİŞSEL TEPKİLER

- Odaklanma güçlüğü
- Karar verme güçlüğü
- Hatırlama güçlüğü
- Aklın karışması
- Zaman kavramının algılanmasındaki değişiklikler
- Rahatsız edici ve tekrarlayıcı, takıntılı düşünceler/anılar
- Kendini suçlama

YETİŞKİNLERDE KİŐİLER ARASI İLİŐKİLERE ETKİLERİ

- İçe kapanma, kendini toplumdan soyutlama
- İliŐkilerde yaşanan çatıŐmaların artması
- Mesleki sorunlar, performans dűŐüklűđü
- Akrabalık ve aile iliŐkilerinde bozulmalar
- Okul sorunları, başarısızlık

YETİŞKİNLERDE GÖRÜLEBİLECEK SOSYAL ETKİLER

- Yer ve düzen değişikliği
- Ev, iş ve okul alışkanlıklarında değişiklikler/kayıplar
- KomŐuluk ve arkadaşlık kaybı
- Maddi kayıplar
- Alışkanlıkların kaybı

İNANÇ SİSTEMİNDEKİ DEĞİŞİKLİKLER

Temel Varsayımlar

Dünya güvenli bir yerdir.

İnsanlar adildir.

Annem/Babam beni korur. (çocuklarda)

Kötü olaylar benim başıma gelmez.

Benimle ilgilenirler. (çocuklarda)

Ben değerliyim.

Travma Sonrası

DEĞİLDİR.

DEĞİLDİR.

KORUMAZ.

GELİR.

İLGİLENMEZLER.

DEĞERSİZİM.

Travmatik Olay Sonrası Gösterilen Tepkiler

OLAĞANDIŐI BİR OLAYA VERİLEN

NORMAL TEPKİLERDİR !

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

Deprem gibi zorlayıcı bir yaşam olayı karşısında insanlar, kendilerini güvende hissetmek ve her şeyin kontrol altında olduğunu bilmek ister. Bu dönemde kendimize ve sevdiğimizlere iyi gelen etkinliklere odaklanmak psikolojik sağlamlığımızın güçlenmesine yardımcı olacaktır.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

SAĞLIĞINIZI İHMAL ETMEYİN

- Kendinize bakmayı ihmal etmeyin. Düzenli beslenmeye (mümkün olduğunca) ve yeterince dinlenmeye (uyuyamasanız bile) özen gösterin. Mümkünse spor yapın. Unutmayın ki fiziksel sağlık ve ruh sağlığı birbiriyle yakından ilişkilidir. Fiziksel sağlığınıza dikkat etmek ruh sağlığınızı da korur. Bu nedenle normal zamanda aldığınızdan daha fazla çay, kahve, asitli içecekler, şeker ve nikotin tüketmeyin; çünkü bunlar bedeninizde var olan stresi, gerilimi ve kaygıyı artırır.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

KENDİNİZE ZAMAN VERİN

- Stresli bir dönemden geçebilirsiniz ve bu süreçte yaşadıklarınıza yönelik yoğun duygusal tepkileriniz olabilir. Çevrenizde olup bitenleri anlamak için kendinize zaman verin. Duygularınızı bastırmayın, aynı zamanda güçlü yanlarınızı da hatırlayın. Unutmayın ki zor şeyler yaşasanız da bunların üstesinden gelebilir ve çözüm bulabilirsiniz.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

GÜNLÜK YAŞANTINIZA DEVAM ETMEYE ÇALIŞIN

- Günlük rutin işlerinizde yaşadığınız değişikliklerden sonra günlük işlerinize dönebilmek için (çok acele etmeden) çaba harcamalısınız. Eskisi gibi aynı saatlerde yemeğinizi yemek ya da uyumak, çocukların okula gitmesini sağlamak ve işe gitmek gibi. Günlük rutinlerinizin devam etmesi normalleşme sürecinize katkı sağlayacaktır.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

AİLENİZ VE ARKADAŞLARINIZLA ZAMAN GEÇİRİN

- Yakınlarınızla, arkadaşlarınızla ya da sevdiklerinizle iletişim kurmak oldukça yararlı ve önemlidir. Zaman zaman içinizden gelmese bile onlarla yaşadıklarınız hakkında konuşun. Bazen yalnız kalmak istemeniz oldukça normaldir ancak kendinizi sevdiklerinizden uzaklaştırıp izole etmeyin.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

DUYGU VE DÜŞÜNCELERİNİZİ PAYLAŞIN

- Sizi anlayabildiğini düşündüğünüz diğer insanlara yaşadıklarınızı anlatın. Yaşadıklarınız hakkında konuşurken olaylarla birlikte izlenimlerinizden, düşüncelerinizden ve duygularınızdan da bahsedin. Birileriyle konuşmak, toparlanmaya ve olup biteni daha iyi anlamanıza yardımcı olur.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

YAŞADIKLARINIZI YAZMAYI DENEYİN

- Şayet yaşadıklarınızı birileriyle konuşmaya hazır değilseniz bunları kaleme almanın da oldukça yararlı olduğu bilinmektedir. Yaşadıklarınızı yazarken sadece olayları değil, duygu ve düşüncelerinizi de yazmak size iyi gelecektir.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

ANİ KARARLAR ALMAYIN

- Dünyaya, yaşama, geleceğe, amaçlarımıza ve ilişkilerimize yönelik duygu ve düşüncelerimiz sarsılmış olabilir. Bu yüzden, yaşamınızı bütünüyle değiştirecek ani kararlar vermeyin. Yaşadıklarınızı değerlendirirken sabırlı olun. Yaşamınızla ilgili ani bir karar vermeden önce mutlaka sevdiğiniz ve güvendiğiniz insanlarla konuşarak yaşadıklarınızı yeniden değerlendirmeye çalışın.

KENDİNİZE NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ?

MEDYAYI SAĞLIKLI KULLANIN

- Medya ya da sosyal medya üzerinden deprem sonrası ne olup bittiğini öğrenmek istemeniz oldukça doğaldır. Ancak ilgili haberleri aşırı şekilde takip etmekten, sürekli tekrarlayan zorlayıcı görüntüleri izlemekten vb. kaçının. Deprem ilgili görüntü, resim, haber ve tartışmalara gereğinden fazla odaklanmak tepkilerinizin artmasına neden olabilir.

NE ZAMAN DESTEK ALMALIYIM?

- Zamanla *bu tepkilerin yoğunluğunun azalması* beklenir.
- Ancak yaklaşık bir ay geçmesine rağmen bu tepkilerde herhangi bir azalma olmuyorsa ya da bu davranışların sıklığı ve şiddeti giderek artıyorsa zaman kaybetmeden mutlaka rehberlik ve psikolojik danışma servisine, rehberlik ve araştırma merkezine ya da bir ruh sağlığı uzmanına başvurun.

NE ZAMAN DESTEK ALMALIYIM?

Bu süreçte yaşadığınız yoğun stres ve kaygı ile başa çıkamadığınızı düşünüyorsanız psikolojik yardım almak uygun bir yaklaşım olacaktır.

Özellikle;

- Duygusal, fiziksel, bilişsel tepkilerinizde zamanla herhangi bir azalma olmuyorsa
- Bu tepkilerin sıklığı ve yoğunluğu giderek artıyorsa
- Bu tepkiler sizin günlük hayatınızı (ailenizi, işinizi ve arkadaşlık ilişkilerinizi) ciddi şekilde olumsuz etkiliyorsa
- Bir nedeni olmaksızın, çok yoğun korku ve endişe yaşıyorsanız
- Aşırı kaygı ve panik belirtileri gösteriyorsanız (nefessiz kalma, sürekli titreme ve baş dönmesi, kalp atışının sürekli hızlanması, yüksek tansiyon, aşırı irkilme tepkileri vb.)
- Geleceğe ve sevdiklerinize dair yoğun endişe ve umutsuzluk hissediyorsanız

HİÇ ZAMAN KAYBETMEDEN MUTLAKA BİR UZMANA BAŞVURUN.

DEPREM SONRASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEBİLECEK TEPKİLER

- Depremin her çocukta farklı tepkilere yol açabileceği unutulmamalıdır.
- Her çocuk deprem sırası ve sonrası yaşanabilecek travmalara aynı tepkileri vermez ya da aynı düzeyde etkilenmez.
- Dolayısıyla deprem sonrası verilecek tepkilerde bireysel farklılıklar esastır.

DEPREM SONRASI ÇOCUKLARDA GÖRÜLEBİLECEK TEPKİLER

- Deprem sırasında kapalı bir ortamda olma
- Depremi verdiği fiziksel zarar
- Deprem sonrası yer değiştirmek zorunda olma
- Deprem sonrası günlük rutinin değişmesi
- Deprem sonrası sevdikleriyle daha az zaman geçirme

gibi faktörler de depremden çocukların etkilenme düzeyini artırabilmektedir.

0-5 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN TEPKİLERİ

- Ebeveynin yanından ayrılmak istememe
- Sürekli ağlama ya da ağlamaklı olma
- Huzursuzluk hissetme, huysuz ve sinirli olma
- Öfke nöbetleri geçirme
- Karın ağrısı ya da baş ağrısı gibi fiziksel Şikâyetler

- Parmak emme ya da alt ıslatma
- AŞırı ürkeklik ya da korkuların başlaması (yalnız kalma, karanlık, hayalet vb.)
- Oyunlarda sürekli depremi canlandırma/yaşama
- KonuŐma zorluğu yaŐamaya başlama

6-11 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN TEPKİLERİ

- Ders başarısının düşmesi
- Herkesten uzaklaşma/içine kapanma
- Kâbus görme, uyumak istememe ya da uyku problemleri
- Karın ağrısı ya da baş ağrısı gibi fiziksel şikâyetler
- Aşırı alıngan, sinirli ya da kavgacı olma

- Dikkatini toplamada güçlük çekme
- Korkular geliştirme ve hep bu korkulardan söz etme
- Sevdiği şeylerden artık zevk alamama
- Daha fazla ya da daha az yemek yeme

12-18 YAŞ ARASI ÇOCUKLARIN TEPKİLERİ

- Uyku problemleri (uykusuzluk, kabus vb.) yaşama
- Depremi hatırlatıcı yerlerden ya da kişilerden kaçma
- Deprem hakkında konuşmaktan kaçınma
- Zararlı alışkanlıklara yönelme (Tütün, alkol, madde vb.)

- Aile ve arkadaşlardan uzaklaşma, sürekli yalnız kalma isteği
- Aşırı alıngan ya da öfkeli olma
- Sevdiği şeylerden artık zevk almama

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

DİNLEYİN

- Çocuklar öncelikle sizin nasıl tepkiler gösterdiğinizize dikkat ederler. Bu nedenle çocuğunuzla sakin kalmaya çalışarak iletişimi kurun.
- Çocuklarınız için yapabileceğiniz en iyi ve anlamlı şeylerden biri onları dinlemektir. Çocuğunuzunuzu dinleyin, soru sormalarına izin verin ve görüşlerine saygı gösterin. Çocuklarla karşılıklı konuşmak, onlarla sohbet etmek, birlikte resim yapmak ya da oyun oynamak çocukların yaşadıkları bu zorlayıcı süreci atlatalmaları için en sağlıklı ve doğal yoldur.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

ETKİLİ İLETİŞİM KURMA

- Deprem sonrası çocuklar yaşadıkları olayı konuşmak istediklerinde iletişime açık olmanız, doğru ve net bilgiler vermeniz gerekmektedir.
- Depremi neden olduğu, neden onların başına geldiği, depremin tekrar olup olmayacağı ile ilgili bir çok soruları olabilir.
- Soruları çocuğunuzun anlayabileceği yaşına ve gelişimine uygun şekilde doğru bilgi vererek cevaplamanız gerekmektedir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

NORMALLEŞTİRİN

- Çocuklarınızın kaygı ve korku gibi yaşadıkları duyguları size anlatmalarına izin verin. Ancak onları özellikle yaşananlar hakkında konuşmak için zorlamayın. Sadece dinleyin ve anlayış gösterin. Uygun bir zamanda deprem sürecinde yaşanan duyguların normal olduğunu anlatın.
- **Okul öncesi ya da ilkokul** dönemi çocukları her zaman yaşadıkları duyguyu sözel olarak ifade edemeyebilir. Çocuğunuzun hissettiği duyguyu anlamak ve ona yansıtma ona yardımcı olacaktır. *Örneğin "Deprem sonrasında yaşanan kargaşadan dolayı nasıl davranacağını bilememek nedeniyle endişelendin."* diyebilirsiniz.
- Okul öncesi dönem çocukları henüz ben merkezci düşünmenin etkisi altında olduğu için başlarına gelen faaliyetlerden kendilerini sorumlu tutabilirler. Böyle bir durumda ailelerin çocuklara depremin doğal bir afet olduğu ve neden oluştuğunu anlatması çocuğun kendi suçu olmadığını algılaması için önemlidir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

RAHATLATIN

- Çocukların güvende olduklarını hissetmek için sizin yardımınıza ihtiyaçları var. Her zamankinden biraz daha fazla ilgi, yakınlık ve şefkat göstererek çocukların toparlanmasına büyük katkı sağlayabilirsiniz. Çocuğunuza samimi bir şekilde onu sevdiğinizi söyleyin. Sevildiklerini ve değer gördüklerini hissettiklerinde çocuklar daha mutlu ve umutlu olurlar.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

GÜVEN VERİN

- Gerçekçi bir şekilde artık güvende olduklarına dair çocuklarınıza moral verin. Çocukların bu konudaki şüphe ve endişelerini giderin. Hem sizin hem de diğer yetişkinlerin meydana gelebilecek bir tehlikeden onları korumak için gerekli önlemleri aldığınızı hatırlatın.
- Çocuklar deprem sonrası aile üyelerini kaybetmekten duydukları korkuyla anne ve babayla yatmak isteme, devamlı onların olduğu odada olma gibi bir takım davranışlar sergileyebilirler.
- Bu davranışların çocuğun **“güven ihtiyacından”** kaynaklandığının anlaşılması ve bir disiplin sorunu gibi görülmemesi önemlidir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

TAKDİR EDİN

- Zorlayıcı süreçlerde çocuklar, dikkatli ve düşünceli davranma, cesaretli olma ve umut gibi güçlü yönlerini açığa çıkarırlar. Özellikle çocuklarınızın olumlu davranışlarını gördükçe bu davranışlar için onları takdir edin. Çocuklarınızı övmeniz, onları şımartmaz; tam tersine bu iyi ve olumlu davranışları yeniden yapmak için onları cesaretlendirir ve kendilerine olan güvenin artmasını sağlar.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

OYUN OYNAYIN

- Çocuklarla birlikte eğlenceli bir şeyler yapmak ya da onlarla oyunlar oynamak size öncelikli ihtiyaç olarak gelmeyebilir. Ancak çocukların (özellikle ergenlik çağındaki çocuklar daha isteksiz görünse de) yeniden toparlanmaları için onlarla birlikte hoşça vakit geçirecek aktiviteler yapmak oldukça önemli ve gereklidir.
- Kum, kil gibi doğal materyallerle oynamak çocuğunuzun duygularını oyun yoluyla dışa vurmasına katkı sağlayacaktır.
- Resim çizdirme, heykel yapma gibi sanat temelli oyunlar da çocukların yaşadıkları travmalarla baş etmelerine destek olabilmektedir.
- Ortaokul ve lise dönemindeki bazı çocuklar ise yaşadıkları hakkında öykü yazma ya da günlük tutmak isteyebilirler.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

MODEL OLUN

- Deprem sonrası yaşadığınız duyguları çocuğunuza ifade etmemeniz sizin güçlü olduğunuz mesajını değil, duyguların saklanması gerektiği mesajını verir. Normalleştirmek için duygularınızla ilgili konuşabilirsiniz. Örneğin *“Deprem nedeniyle evimizin hasar görmesine üzüldüm.”* diyebilirsiniz.
- Ayrıca yetişkinlerin ergen yaştaki çocuklarla esnek düşünebilme konusunda model olması ve onlarla farklı başa çıkma yolları hakkında da konuşması etkili olacaktır.
- Çocuklar için günlük rutinleri korumak çok önemlidir. Bu nedenle çocuklarınızın yemek, oyun, ders, kurs ya da uyku saatlerinin değişmemesine mümkün olduğunca özen gösterin ve model olmak için rutinlerinizi koruyun.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

SORUMLULUK ALMALARINA İZİN VERİN

- Çocukların size ve çevrenizdekilere, alınan önlemlere uyarak gönüllü olarak yardım etmelerine izin verin. Özellikle çocukların “her şey kontrol altında” algısının zarar görmemesi için sizin gözetiminizde yaşlarına ve gelişimlerine uygun bazı işlerde size yardımcı olmaları çok önemlidir.
- Sorumluluklarıyla ilgili farklılık olabileceğini de göz önünde bulundurun. Önceden oyuncaklarını kaldıran ya da odasını toplayan çocuğunuz aile içinde sorumluluk almak istemeyebilir ya da okul başarısında farklılık yaşanabilir.
- Çocuklar deprem öncesi sahip oldukları hedefleri kaybedebilir ya da o hedefleri artık anlamsız bulabilir. Uzun vadeli hedeflerden ziyade beraber kısa vadeli hedefler belirleyebilir ve bunları gerçekleştirmesi yönünde çocuğunuzu destekleyebilirsiniz.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

SOSYALLIĞI TEŞVİK EDİN

- Deprem sonrası yaşadığı olayları sindirmek için zamana ihtiyaç duyan çocuğunuza bu zamanı vermek ve yalnız kalma isteğine saygı duymanın yanı sıra bu durum uzun süre devam ederse çocuğunuzun sosyalleşme konusunda desteğe ihtiyaç duyabileceğini göz ardı etmemeniz gerekmektedir.
- Çocuğunuz deprem sonrası akranlarıyla görüşmek istemeyebilir.
- Kendi içine kapanan ve sosyal izolasyon yaşayan çocuğunuza akranlarıyla görüşmesi için fırsatlar yaratmanız önemlidir.
- Özellikle sizin sosyal hayata geri döndüğünüzü gözlemleyen çocuğunuz sizi rol model alabilir.
- Çocuğunuz akran grubunu değiştirmek isteyebilir ve deprem sonrası yaşadığı bu deneyim onu risk alma davranışlarına itebilir.
- Bu dönemde çocuğunuzun ev ve okul saatleri dışında nerede ve kimlerle olduğunu izlemeniz, olası riskli davranışlara karşı önlem almanızı sağlayabilecektir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

MEDYA KULLANIMINI GÖZLEMLEYİN

- Görsel ve sosyal medyada verilen haberlerin içeriği ruh sağlığı uzmanları tarafından kontrol edilmediği için hangi haber içeriğinin çocuğunuzun duymasında sakınca olmadığı sorumluluğu sizlerdedir.
- Deprem sonrası devamlı görsel medyada deprem haberleri, görüntüleri, depremden bahseden yayınların açılması çocukların travmalarının uzamasına yol açabilir ve tetikleyici unsur oynayabilir.
- Lise ve ortaokul dönemindeki çocukların sosyal medyaya çok kolay erişebilmesinden dolayı sosyal medyada maruz kaldıkları içeriklerin de denetlenmesi önemlidir.
- Çocukların özellikle sosyal medyada yer alan deprem görüntülerinden kendilerini nasıl koruyacakları üzerine bilinçlendirilmeleri gerekmektedir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

BİLGİ EDİNİN

- Kendinize ve çocuklarınıza yardımcı olmak için yapabileceğiniz en iyi şeylerden biri de doğru kaynaklardan bilgi almaktır. Özellikle yapabileceğinizle ilgili olarak çocuğunuzun okulunda sizlere verilecek bilgileri lütfen uygulayın.
- Çocuklarınızla ilgili danışmak istediğiniz bir konu olduğunda yine okul rehberlik ve psikolojik danışma servisinden ve rehberlik ve araştırma merkezlerinden yardım alın.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

DEĞİŞİKLİKLERDEN HABERDAR EDİN

- Özellikle deprem fiziksel ve maddi zararlar verdiyse çocuklar bundan sonra ne olacağını bilmek isterler.
- Evi taşıma, bir süreliğine başka bir yerde kalma ya da okul değişikliği yapılacaksa bu süreçten çocuk haberdar edilmeli ve yaşına uygun bir şekilde açıklanmalıdır.
- Ortaokul ve lise dönemindeki çocuklar için karar süreçlerine onları da katmak kontrol duygularını yeniden kazanmaları yönünde de destek olabilecektir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

İHMAL ETMEYİN

- Çocuklar için en önemli yardımlardan birinin öncelikle sizin toparlanmanız olduğunu unutmayın ve ihmal etmeyin. Yaşadıklarınızla baş etmek için mümkünse kendinize de zaman ayırın ve sağlığınıza dikkat edin. Yaşadıklarınızı yakınlarınızla paylaşın ya da diğer yetişkinlerle konuşun, gerekirse bir uzmandan yardım alın.
- Kişisel bakım ve sağlık tedbirlerini ihmal etmeyin. Elleri yıkamak, mask takmak ya da kıyafetine özen göstermek, saçını taramak gibi tedbirler basit olsa da çocukların biraz daha iyi hissetmelerine yardımcı olacak ve çok belirsiz bir zamanda onlara bir kontrol hissi verecektir.

ÇOCUKLARA NASIL YARDIMCI OLABİLİRSİNİZ ?

UZMANA BAŞVURUN

- Çocuğunuz aşırı panik olma, ağlama nöbetleri, sürekli uyku sorunları ya da yoğun davranış sorunları gibi tepkiler gösteriyorsa, bir ruh sağlığı uzmanına ihtiyacı olabilir. Bu gibi durumlarda okul rehberlik ve psikolojik danışma servisine, rehberlik ve araştırma merkezlerine ya da ruh sağlığı uzmanlarına başvurun.
- Ayrıca çocuğunuzun alkol kullanımı, sigara kullanımı ya da okul terki gibi riskli davranışlara yönelmesi depresyon sonrasında yaşadığı travmatik olaylarla baş edemediği anlamına gelebilir. Bu durumda kesinlikle uzman desteği alınmalıdır.

ÇOCUKLARIN TOPARLANMA SÜRECİNDE OKULLARIN ÖNEMİ

Okullar normalliği temsil eden ve eğitim yoluyla normal yaşama geri dönmeyi kolaylaştıran önemli kurumlardır.

Okulda bulunmak;

- Oyun ve diğer okul etkinliklerine katılmak özellikle çocukların ihtiyaç duydukları, süreklilik, değişmezlik ve normallik hissinin oluşmasına yardımcı olur.
- Çocukların ihtiyaçlarını daha kolay ifade etmelerini sağlar.
- Deprem gibi zorlayıcı olaylar sonrası normal tepkiler hakkında çocukları bilgilendirerek süreci anlamlandırmalarına yardımcı olur.
- Çocukların iyileşme sürecine katkı sağlamak için okul ve aile arasındaki iş birliğini güçlendirir.

ÇOCUKLARIN TOPARLANMA SÜRECİNDE ÖĞRETMENLERİN ÖNEMİ

- Çocuklarla daha çok birlikte oldukları için, onların gereksinimlerini herkesten iyi bilir ve gerektiğinde onlara yardım edebilirler.
- Travmatik olaylarla ilgili normal tepkiler hakkında çocukları bilgilendirerek süreci anlamlandırmalarına yardımcı olurlar.
- Çocuklarla birlikte sıcak ve destekleyici bir sosyal ortam yaratarak onların kayıplarla, acı veren anılarla başa çıkmalarına ve duygularını ifade etmelerine yönelik sınıf etkinlikleri düzenler.
- Çocukların iyileşme sürecine katkı sağlamak için okul ve aile arasındaki iş birliğini güçlendirir.
- İleri düzeyde psikolojik yardıma gereksinim duyan çocuklar için iş birliği sağlar.

OKULLARDA ÖĞRENCİLERE UYGULANACAK PSİKOEĞİTİM PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI-1

1. Öğrencileri travmatik olaylar ve sonrasında yaşanabilecek normal psikolojik etkiler hakkında bilgilendirmek ve onların bu konuya ilişkin farkındalıklarını artırmak
2. Öğrencilere kendi tepkilerini anlama ve paylaşma olanağı vererek tepkilerinin doğal olduğunu göstermek ve öğrencilerin tepkilerini normalleştirmek
3. Okul sistemi ile öğrenciler arasında yaşantıların paylaşılmasını sağlayarak öğrencilerin okul ile iletişimini güçlendirmek
4. Öğrencilerin olumlu başa çıkma yöntemlerini fark etmelerini sağlamak
5. Öğrencilerin güçlü yanlarını fark etmelerini sağlamak

OKULLARDA ÖĞRENCİLERE UYGULANACAK PSİKOEĞİTİM PROGRAMIN GENEL AMAÇLARI-2

6. Öğrencilerin sosyal destek kaynaklarını fark etmelerini sağlamak
7. Öğrencilere geleceğe ilişkin olumlu bakış açısı kazandırmak
8. Öğrencilerin duygu ve düşüncelerini ifade etmelerini sağlamak
9. Öğrencilerin psikolojik sağlımlıklarını güçlendirmek
10. Öğrencilerin öğrenme becerilerini ve gelişimlerini desteklemek

- Her Őeyden 6nce, 6ocuğunuza (ve kendinize!) 6ok zor bir zamanın ortasında olmamıza rağmen bu durumun ge6eceeğini hatırlatın.
- Unutmayın, **umut** beslemek bizim i6in olduğu gibi 6ocuklar i6in de 6nemlidir.